

Pavlenko V.V. Junior Pupils' Creativity Development / V.V.Pavlenko // International scientific professional periodical journal "THE UNITY OF SCIENCE". – Vienna, Austria. – February, 2016. – S.126-129.

УДК 371.4

В.В. Павленко

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Житомир, Україна

E-mail:pavlenko-vita@meta.ua

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті з'ясовано сутність поняття «креативний урок» і зроблено спробу порівняти його із загальновідомими традиційними підходами до навчання. Проаналізовано також технології навчання, які підвищують креативний потенціал учнів, а саме: «евристичне занурення в предмет», «роздуми з проблеми», «банк ідей і розробка креативного проекту», «українські майстерні», «модель бінарних опозицій», «використання матеріалів із інших мов в оригіналі» та ін. Представлено авторську технологію використання тестів у навчальному процесі з урахуванням необхідності введення елементів креативності. Визначено передумовами розвитку креативного потенціалу учнів. Надано порівняльну характеристику традиційної (Україна) та інноваційної (Польща) шкіл.

Ключові слова: *креативність, розвиток креативності, креативний урок, креативний потенціал учнів, креативне мислення, креативна уява, креативна грамотність, традиційна школа, інноваційна школа.*

JUNIOR PUPILS' CREATIVITY DEVELOPMENT

V.V.Pavlenko

Associate Professor of the Department of Pedagogy,
Candidate of Pedagogical Sciences

The article is concerned with the essence of the concept "creative lesson" and its comparing with well-known traditional conceptions of learning are engaged in an attempt. Such training technologies which raise pupils' creative potential as "heuristic subject immersion", "thinking about the problem", "suggestion box and creative project implementation", "Ukrainian workshops", "binary oppositions model", "belonging to another languages materials in the original" and others are analyzed. Much attention is given to author's technology of tests usage in teaching including introduction to elements of creativity. The suppositions of pupils' creative potential development are stressed. In conclusion the author writes about the comparative analysis of traditional (Ukraine) and innovative (Poland) schools.

Key words: *creativity, creativity development, creative lesson, pupils' creative potential, creative thinking, creative fantasy, creative literacy, traditional school, innovative school.*

Постановка проблеми. Високий динамізм життя, науково-технічний прогрес, складність завдань, що стоять перед суспільством, вимагають постійного нарощування креативного потенціалу суспільства, розвитку креативного мислення як атрибуту вільної особистості. Звідси випливає, що розвиток креативності молодого покоління стає найважливішою метою навчання і виховання.

Педагогічне дослідження припускає порівняльний аналіз теорії і практики розвитку креативності школярів із урахуванням накопиченого досвіду Польщі, зацікавленої у підвищенні продуктивності педагогічної діяльності. Основна мета освіти – виховання, навчання особистостей, які можуть створити щось нове учас швидких змін у XXI столітті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці українських педагогів не завжди відповідають реаліям сьогодення. Відомо, що традиційна дидактика постійно застаріває, хоча не можна спростувати її досягнення. Таким чином,

якщо керуватися лише старими принципами дидактики, то в учнів може розвиватися лише емпіричне мислення, а основним завданням сучасної школи є розвиток креативного мислення, креативної уяви, що дає людині можливість знаходити щось нове, раніше невідоме.

Серед робіт зарубіжних дослідників у галузі креативності слід відзначити праці Е. де Боно, Дж. Гілфорда, Т. Емабайла, Д. Лаверта, А. Маслоу, Р. Стернберга, К. Тейлора, Е. Торренса, К. Урбана, Дж. Хейса, Е. Фромма та ін.

Мета статті – розглянути особливості креативної освіти як інноваційної галузі педагогічних знань.

Виклад основного матеріалу. Питання вибору типу і структури уроку потребує ретельного обмірковування і врахування таких умов: змісту навчального матеріалу, вікових особливостей учнів, місця конкретного уроку в системі уроків з певної теми, дидактичних можливостей і функцій різних методів та навчальних технологій. Спочатку вчитель визначає, *що* планує зробити, а потім – *як і якими засобами* [4, 6].

Креативний урок дозволяє зацікавити навіть найбільш пасивних учнів. На практиці польські вчителі використовують різноманітні технології навчання, спрямовані на розвиток креативного потенціалу школярів [2]. До них можна віднести такі технології навчання, як-от: *«евристичне занурення в предмет»*, *«роздуми з проблеми»*, *«банк ідей і розробка креативного проекту»*, *«польські майстерні»*, *«модель бінарних опозицій»*, *«використання матеріалів із інших мов в оригіналі»* та ін. Такі форми та методи вдало вписуються в модель розвитку креативного потенціалу учнів, дозволяють урізноманітнити урок, підвищують інтерес учнів до досліджуваної теми уроку. Дамо коротку характеристику деяким формам та методам.

«Евристичне занурення у предмет» – це особлива форма навчання, що забезпечує збереження освітньої домінанти протягом тривалого часу шляхом організації пізнання учнями різних освітніх об'єктів за допомогою евристичних засобів. У цьому випадку учні занурюються в певну тему і, спираючись на свій творчий потенціал, розробляють багато аспектів програмних вимог самостійно.

Такого роду форма навчання є інтеграцією традиційного та інноваційного навчання в дидактичний творчий процес.

Головна мета «евристичного занурення в предмет»– організація діяльності учнів не лише з вивчення нового, але й із розвитку їхньої креативності, створення власної системи знань із певного розділу програми.

Спираючись на аналіз досвіду польських учителів, нами розроблена евристична форма проведення «занурень» на міжпредметній основі, що дає можливість самостійного вивчення предмета через авторські технології навчання. До них можна віднести «роздуми з проблеми», складання тестів із розділу програми самими учнями замість опрацювання готових тестів із підручника, самостійне вивчення термінів, опис історичного портрета особистості, використання додаткових джерел із інших мов в оригіналі, застосування опорних сигналів і матеріалів періодичної преси на уроках [1].

«Роздуми з проблеми» – це ланцюг висновків на певну тему, викладених у логічно послідовній формі; є необхідним елементом у вивченні навчальної дисципліни. На сьогодні підручник втратив статус основного джерела знань, і викладеного в ньому навчального матеріалу недостатньо для розширення кругозору людини. Водночас саме від широти кругозору залежить рівень креативності особистості. Особливо важливе використання цієї технології для здійснення міжпредметних зв'язків.

При правильній організації мотиваційного етапу уроку учні на самостійній основі здатні виробити план міркування, розбити навчальні завдання на окремі частини й моделювати зміст, часто ілюструючи свої думки малюнками.

Технологія **«Банк ідей і розробка креативного проекту»** цікава тим, що дозволяє розширити знання учнів із будь-яких навчальних дисциплін. Спочатку перед учнями, які зацікавлені у створенні креативного проекту, ставиться такий аргумент, який містить весь хід роботи учня:

- Кому цей проект принесе користь?
- Чи можна впоратися з таким проектом і за який час?

- Складання таблиці креативного проекту з назвою.
- Необхідність розвивати свою ідею. Яким є кінцевий результат?

Короткий виклад (резюме) для реалізації проекту.

Елементом креативного уроку є складання тестів самими учнями. **Тест** (англ. – випробування, дослідження) – це метод дослідження або випробування людини до виконання тієї чи іншої певної роботи, виявлення рівня розумового розвитку, професійних нахилів випробуваного за допомогою стандартних схем і форм [5]. У шкільній практиці тестування найчастіше слід проводити в трьох випадках:

- на початку навчального року для відновлення в пам'яті знань минулого року;
- у ході навчального процесу для швидкої оцінки знань з розділу програми;
- якщо використовують тестування випадково, без врахування ступеня готовності дітей до виконання завдань. Така практика тестування нарікає:

1) велика ймовірність випадкового отримання високої оцінки, оскільки не враховується рівень знань учня і тест для нього може виявитися занадто легким; зауважимо, що у багатьох дітей дуже добре розвинена інтуїція;

2) тестування з історії навряд чи відповідає у всьому обсязі поставленим цілям, оскільки відсутнє пояснення фактів, подій, дій, а перевіряються лише «сухі» знання;

3) у ході тестування перевіряється реалізація лише однієї функції навчання – освітньої; осторонь залишається перевірка реалізації розвивальної функції – вміння учня говорити, обстоювати свою точку зору, спростовувати або доводити істину;

4) в умовах тестування учень, який не володіє глибокими знаннями, але здатний інтуїтивно відчувати, може отримати високу оцінку, а учень, який мислить логічно і для якого важливо не лише «скільки, де і чому та ін.», може не встигати.

Враховуючи негативні, на наш погляд, моменти, було розроблено авторську технологію використання тестів у навчальному процесі з урахуванням необхідності введення елементів креативності. Суть цієї технології полягає в тому, що учням пропонується самостійно скласти тести з розділу програми або з окремої теми. Ми збагачуємо завдання тим, що за складеними тестами пропонуємо створити зв'язнурозповідь, розширюючи й доповнюючи зміст тестових завдань. Підготовка до проведення такої роботи починається з пояснення форм тестів:

- тест на знаходження правильної чи неправильної відповіді;
- тест на встановлення відповідності;
- тест на встановлення послідовності;
- тест «доповни» [3].

Обов'язковим елементом роботи є письмове виконання різних форм тестів. Як показує досвід польських учителів, після проведеної роботи учні зазвичай досить добре справляються зі складанням тестів. Більше того, така робота корисна у зв'язку з тим, що:

- 1) складання тестів допомагає здійснити поточний контроль знань. На власні тести учні відповідають усно і не дивлячись у зошит;
- 2) складені тести допомагають учителю встановити динаміку засвоєння знань учнями, тобто є засобом моніторингу;
- 3) складання тестів групою учнів дозволяє порівнювати й зіставляти рівні знань учнів різних груп;
- 4) тести можуть бути використані для самоперевірки знань учнями, коли вони пропонують свої тести один одному й дають на них відповіді.

Отже, ми прийшли до висновку, що технологія розвитку креативного потенціалу учнів, що синтезує традиційні та інноваційні форми навчання, ефективна для розширення кругозору, духовного збагачення особистості, а також представляє цілісність для самостійного отримання знань.

Опитування багатьох українських учнів показало, що вони вибирають продуктивний стиль навчання, набагато зручніший для них, ніж засвоєння готових знань.

Передумовами розвитку креативного потенціалу учнів є такі положення:

- сучасна епоха диктує необхідність пошуку нових форм навчання, які б дозволили засвоювати великий обсяг складної інформації без психічних зривів і без шкоди для здоров'я;
- спостерігається велика різниця між традиційною українською та інноваційною польською школою в стилі педагогічного спілкування, характері навчання, постановці завдань навчання, принципах навчання, ідеях, пов'язаних з підвищенням креативного потенціалу учнів, аналізі та самооцінці діяльності вчителя та учнів;
- у сучасних умовах актуального значення набуває проблемалюдності де із урахуванням таких характеристик особистості, і як мислення, креативність, інтереси;
- одне з основних завдань сучасної дидактики полягає в самостійному отриманні знань, що передбачає приведення технологій навчання у відповідність із вимогами життя.

Таким чином, інноваційні форми навчання спрямовані на розвиток креативного потенціалу учнів.

Висновок. Ми проаналізували особливості креативної освіти як інноваційної галузі педагогічних знань. Можемо зробити висновки, що :

- процес навчання є основним фактором розвитку креативного потенціалу учнів;
- у навчальному процесі ефективними технологіями навчання, що підвищують креативний потенціал учнів є такі інновації, як *«евристичне занурення в предмет»*, *«роздуми з проблеми»*, *«банк ідей і розробка креативного проекту»*, *«українські майстерні»*, *«модель бінарних опозицій»*, *«використання матеріалів із інших мов в оригіналі»* та ін.;

- технологія розвитку креативного потенціалу учнів, що інтегрує традиційні та інноваційні технології навчання, ефективна для розширення кругозору, підвищення інтересу учнів до навчального предмета.

Отже, сучасна школа не може керуватися лише традиційними технологіями навчання. Пристосовуючись до постійно змінюваних умов навколишнього світу, вона покликана виховувати особистість із високим креативним потенціалом, що вимагає від учителя креативного підходу до педагогічної праці.

Література

1. Szmidt K.J. Dydaktyka twórczości. Koncepcje, problemy, rozwiązania / K.J. Szmidt. – Kraków, «Impuls», 2003. – S. 98–114.
2. Węglińska M. Jak przygotować się do lekcji / M. Węglińska. – Kraków: Impuls, 1998.
3. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема / В.В. Павленко // Проблеми освіти: наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015 р. – Вип.85. – С. 152–158.
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч.посібн. для ст.вищ.навч.закл. : вид. 2-ге, доп. і перероб. // укл.О.Є. Антонова. – Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2014. – 100 с.

REFERENCES (TRANSLATED&TRANSLITERATED)

1. Szmidt K.J. Dydaktyka twórczości. Koncepcje, problemy, rozwiązania / K.J. Szmidt. – Kraków, «Impuls», 2003. – S. 98–114.
2. Węglińska M. Jak przygotować się do lekcji / M. Węglińska. – Kraków: Impuls, 1998.
3. Pavlenko V.V. Rozvytok kreatyvnosti molodshykh shkolariv yak pedahohichna problema / V.V. Pavlenko // Problemy osvity : nauk-metod. zb. /

Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity MON Ukrainy. – Kyiv, 2015 r. – Vyp.85. – S. 152–158.

4. Pometun O.I. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: Nauk.-metod. posibn. / O.I. Pometun. – K. : Vyd-vo A.S.K., 2004. – 192 s.

5. Slovnyk bazovykh poniat z kursu «Pedahohika» : navch. posibn. dlia st. vyshch. navch. zakl. : vyd. 2-he, dop. i pererob. // ukl. O.E. Antonova. – Zhytomyr : FO-P Levkovets N.M., 2014. – 100 s.